

УДК 069.1(477.53-25):004.928

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-1-9>**Vіta ДМИТРЕНКО,***orcid.org/0000-0002-9005-2263*

кандидат історичних наук,

старший викладач кафедри культурології

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

(Полтава, Україна) *vitapoltava79@gmail.com***Віталій ДМИТРЕНКО,***orcid.org/0000-0002-3055-9812*

кандидат історичних наук,

доцент кафедри культурології

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

(Полтава, Україна) *vitodmitrenko1972@gmail.com*

АРХІТЕКТУРА ЯК СЕКТОР КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ

У статті проаналізовано архітектурний сектор креативних індустрій. З'ясовано, що в більшості країн архітектура вважається складником креативного сектора економіки. В Україні станом на 2019 р. вона є четвертою за обсягом валової доданої вартості і становить 3% у структурі суб'єктів економічної діяльності креативних індустрій. Визначено тенденції розвитку сучасної архітектури як креативного сектора: поєднання в архітектурних проєктах бізнесу, культури і технологічної діяльності; здатність йти на розумний ризик; індивідуалізація; трансформативність архітектурних об'єктів; використання комп'ютерних систем не тільки на стадії проєктування, але й на стадії експлуатації об'єкта. Охарактеризовано продукти креативності в архітектурі: архітектурні стилі; архітектурні проєкти; ескізи та креслення архітектурних об'єктів; художні та літературні описи будівель на будівництво аналогів тощо. Розглянуто популярні стилі та напрями: мінімалізм, хай-тек, деконструктивізм, б্লб-архітектуру, метаболізм, органічну, екологічну архітектуру тощо. З'ясовано, що для сучасної архітектури характерно поєднання та переплетення кількох стилів. Дуже часто складно визначити стиль чи напрям, в якому споруджено будівлю. Це є ознакою креативності, тобто здатності використовувати нестандартні рішення при будівництві архітектурних споруд. Встановлено, що ескізи та креслення архітектурних об'єктів як продукти креативності пов'язані з процесом творчого пошуку ідеї й задуму проєктного вирішення, є пошуковими методами в креативному процесі, засобами фіксації творчої ідеї та оцінки вирішення певної проблеми. Означено етапи архітектурного проєктування: передпроєктна розробка, концепція, ескізний проєкт, робочий проєкт, авторський нагляд. Визначено типи підприємств, якими представлений архітектурний сектор креативних індустрій в Україні.

Ключові слова: архітектура, архітектурне рішення, класифікація креативних індустрій, креативні індустрії, продукти креативності в архітектурному секторі, стиль в архітектурі.

Vita DMYTRENKO,*orcid.org/0000-0002-9005-2263*

Candidate of Historical Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Cultural Studies

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

(Poltava, Ukraine) *vitapoltava79@gmail.com***Vitalii DMYTRENKO,***orcid.org/0000-0002-3055-9812*

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor at the Department of Cultural Studies

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

(Poltava, Ukraine) *vitodmitrenko1972@gmail.com*

ARCHITECTURE AS A SECTOR OF CREATIVE INDUSTRIES

The article analyzes the architectural sector of creative industries. It has been found that, architecture is considered a part of the creative sector of the economy in most countries. In Ukraine, as of 2019, it is the fourth largest entities of

creative industries in terms of gross value added and is 3% in the structure of economic. The tendencies of the development of modern architecture as a creative sector are defined: combination in architectural projects of business, culture and technological activity; the ability to take reasonable risks; individualization; transformability of architectural objects; use of computer systems not only at the design stage, but also at the stage of operation of the object. The products of creativity in architecture are characterized: architectural styles; architectural projects; sketches and drawings of architectural objects; artistic and literary descriptions of buildings for the construction of analogues, etc. Popular styles and directions are considered: minimalism, high-tech, de-constructivism, blob architecture, metabolism, organic, ecological architecture, etc. It has been found that modern architecture is characterized by a combination and interweaving of several styles. It is often difficult to determine the style or direction in which a building is constructed. This is a sign of creativity, the ability to use non-standard solutions in the construction of architectural structures. It is established that sketches and drawings of architectural objects as products of creativity are connected with the process of creative search for an idea and concept of a project solution; are search methods in the creative process, means of fixing a creative idea and evaluating the solution of a certain problem. Stages of architectural design are defined: pre-design development, concept, sketch design, working design, and author's supervision. The types of enterprises that represent the architectural sector of creative industries in Ukraine are identified.

Key words: architecture, architectural solution, classification of creative industries, creative industries, products of creativity in the architectural sector, style in architecture.

Постановка проблеми. Креативні індустрії – стратегічно важливий напрям розвитку більшості сучасних країн. Вони стають вагомим фактором зростання економіки держави і суттєво визначають її культурне обличчя.

Архітектурна діяльність виникла ще за часів первісності. Від самого початку вона поєднувала в собі навички інженерії, творчість (креативність), естетику і враховувала людські запити та потреби. У сучасному світі, вважаємо, найважливішим із цих складників є креативність. Адже саме ідеї створюють нову людську реальність, а архітектура наповнюється творчістю, зручністю, інноваційністю. Прикметною рисою сучасності є численні конкурси на краще архітектурне рішення в облаштуванні житлового, ділового та публічного простору чи реконструкції старих будівель (конкурс на найкраще інженерно-архітектурне рішення реконструкції сходів Старокиївської гори від урочища Пейзажної алеї до урочища Гончарі-Кожум'яки в м. Києві, 2016 р. (Бондар, 2017); конкурс на кращу проектну пропозицію комплексного благоустрою території ставка біля парку ім. Т. Шевченка у м. Коломия, 2021 р. та ін.). Усе це свідчить про затребуваність нестандартних творчих підходів до архітектурного рішення. Тому креативність стає основним ресурсом людства та ключовим чинником його розвитку в XXI ст.

Аналіз досліджень. В Україні поняття «креативні індустрії» отримало правове визначення у 2018 р. Попри існування цієї галузі в українській економіці, наукових комплексних досліджень, спрямованих на її вивчення, небагато. У наявних же працях нерівномірно проаналізовані окремі сектори, зокрема, мало уваги приділено дослідженню архітектури як важливого складника креативних індустрій. Дослідженням креативних індустрій загалом та архітектури як їх складника

займалися І. Вахович, С. Давимука, О. Ніколаєва, А. Онопрієнко, С. Таран, Л. Федулова, Ю. Шоломицький, П. Яворський.

Метою статті є аналіз архітектури як одного з секторів креативних індустрій.

Виклад основного матеріалу. Архітектура – це мистецтво, що формує просторове середовище для життя і діяльності людини. Виокремлюють архітектуру об'ємних споруд (житлові, громадські, промислові будівлі), ландшафтну архітектуру (садово-паркові комплекси) та містобудівництво (планування нових міст, реставрація та оновлення старих районів).

Архітектура як сектор креативних індустрій представлена у всіх сучасних класифікаціях. Нині спроби систематизувати креативну економіку здійснено як на загальнодержавному, так і на міжнародному рівнях. Відомі і типології креативних індустрій окремих науковців. Так, згідно з класифікацією Конференції ООН із торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), найпоширенішою у світі, архітектура зарахована до групи функціонального креативу підгрупи креативних послуг (Creative economy report 2010: 8–9). Модель класифікації ЮНЕСКО виокремлює дві групи: основні (Industries in core cultural domains) та розширені культурні галузі (Industries in expanded cultural domains). Архітектура належить до другої групи, поряд із рекламою, виробництвом друкарського устаткування, музичних інструментів, аудіо- і відеоустаткування, програмним забезпеченням (Давимука, Федулова, 2017: 106). ВОІВ основним критерієм класифікації креативних індустрій вважає авторське право. Відповідно до неї архітектура зарахована до проміжних галузей авторського права (Галахова, 2014: 11). Економіст Д. Тросбі, виокремлюючи чотири концентричних кола креативних індустрій, поміщає архітектуру

до останнього, називаючи його суміжним (Галахова, 2014: 12).

Таким чином, розглянуті класифікації зараховують архітектуру до неосновних секторів – розширених, суміжних, проміжних культурних галузей. Однак існує й інший підхід, що не передбачає поділу креативних індустрій на групи. У такому разі надається перелік секторів, серед яких архітектура називається однією з перших. Такий принцип застосовується в законодавстві Польщі, Франції, Німеччині, США та інших країнах. Такою ж логікою керується й український урядовець, що 24 квітня 2019 р. затвердив перелік видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій, включивши до нього архітектуру як окремий сектор (Про затвердження, 2019).

Архітектура є четвертою креативною індустрією України за обсягом валової доданої вартості станом на 2019 р. Вона становить 3% у структурі суб'єктів економічної діяльності креативних індустрій та нараховує 681 суб'єкт господарювання, в яких задіяно 18 967 працівників (Креативні індустрії: 16). Економічна статистика свідчить, що вітчизняна індустрія архітектури демонструє невеликі темпи зростання.

Тенденціями сучасної архітектури як креативного сектора вважаємо:

а) поєднання в архітектурних проєктах бізнесу, культури і технологічної діяльності. В архітектурі, як, мабуть, у жодній іншій креативній індустрії, спостерігається поєднання цих складників, адже будь-яка будівля переймає чи заперечує попередній культурний досвід. Водночас практична реалізація проєкту напряму пов'язана з технічними можливостями його втілення й бізнесовою складовою частиною, котра забезпечує фінансову сторону його виконання. Іншими словами, для того, щоб намалювати картину, часто достатньо аркушу паперу і олівців, а для того, щоб створити архітектурний об'єкт, необхідна відповідна техніка й кошти;

б) здатність йти на розумний ризик як ознака креативності яскраво проявляється саме в архітектурі. Будівлі довговічні, доступні для огляду широкого кола людей навіть попри їхнє бажання. Отже, архітектор і його дітище завжди ризикують стати предметом довготривалого обговорення, як це було у випадку з Ейфелевою вежею. Ціна експерименту в архітектурі в рази вища з матеріальної сторони, на відміну від пісень, картин чи комп'ютерних ігор, собівартість виготовлення котрих значно нижча. Втім, без такого ризику справжній креатив неможливий;

в) ідентифікація архітектури. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. породив запит на створення індивідуальних, неповторних проєктів, що будуть існувати в одиничному вигляді і часто поєднують кілька стильових напрямів. Сучасні технічні та фінансові можливості дають змогу реалізувати практично будь-яку архітектурну концепцію. Наявність таких одиничних індивідуальних експонатів утруднює класифікацію та стилізацію будівель;

г) використання комп'ютерних систем в архітектурі не тільки на стадії проєктування, але й на стадії експлуатації об'єкта. Найповніше нині це проявляється в громадських будівлях. Завдяки застосуванню інформаційних технологій здійснюється контроль над середовищем, змінюється його стан відповідно запитів людини. Архітектори створюють інтерактивний простір, що дає змогу змінити візуальне та акустичне сприйняття оточення. Прикладом застосування таких технологій є фасади будівель Потсдамської площі в Берліні, перетворені архітекторами на великі екрани, оснащені мережею вебкамер, через які передається інформація у вигляді різноманітних зображень і тим самим ведеться своєрідний діалог із відвідувачами. Сюди ж зарахуємо й споруди, що реагують на рух людини світловими та звуковими динамічними імпульсами (кімната «ADA», «Light space corporation» тощо). Прикметно, що такі можливості демонструють переважно павільйони архітектурних виставок, сучасні музеї, окремі частини будівель (фасади, дах, кімнати). Однак уже відомі перші спроби втілення таких технологій у житлове будівництво. Зокрема, першим будинком, кожен з 11 поверхів якого обертається на 360° за годину, став Suite Vollard у м. Куритиба (Бразилія). Його вікна мають подвійні склопакети різного кольору (блакитного, золотистого або сріблястого), що забезпечує теплоізоляцію і економію енергії до 50% (Вотінов, Смірнова, 2019: 48). За словами керівників проєкту Б. д. Франка й С. Сілка, це «витвір мистецтва, абсолютно нова концепція житла» (Будинок Suite Vollard);

д) трансформативність архітектурних об'єктів. Тривалий час архітектура сприймалася як щось статичне та незмінне, що особливо відчувалося на фоні оточуючої природи з її постійною зміною життєвих циклів. Втім, розвиток технологій відкрив перед архітекторами нові можливості, які дають змогу не просто вписати архітектуру в оточуюче середовище, а адаптувати її до неї. Рух, інтерактивність, зміни сприяли «оживленню архітектури». Питання відповідності будівлі не лише функціональному призначенню, а й настрою, смакам та

потреба людини є неодмінною складовою частиною роботи сучасного архітектора. Проявом цього є трансформативна архітектура – вид архітектурних об'єктів, здатних залежно від визначених цілей і завдань змінювати об'єм будівлі у внутрішню структуру побудови, вертикальні та горизонтальні поверхні (Вотінов, Смірнова, 2019: 58).

Загалом будинки-трансформери поділяються на 2 групи: будівлі й споруди з внутрішньою трансформацією простору (розсувні стіни, перегородки, елементи обладнання) та будівлі й споруди з трансформованим об'ємом і габаритами завдяки застосуванню зовнішніх покриттів, розсувних стін, телескопічно розсувних частин. Прикладом останньої є фасад Kiefer Technic Showroom, розроблений архітектором Е. Г. Брехтом (Австрія). Автор використав багат шарові панелі з перфорованого алюмінію як своєрідні зовнішні жалюзі. Відкривати і закривати ці жалюзі можна в будь-якому поєднанні. За ними знаходяться величезні вікна, розташовані від підлоги до стелі. Таким чином, працівник може сам визначати, де буде вікно його офісу сьогодні, завтра чи післязавтра. До того ж таке креативне рішення дає змогу регулювати потік сонячного світла упродовж доби (Вотінов, Смірнова, 2019: 65). Тобто трансформовані пластини на фасаді будівлі виконують функції теплоізоляції, затемнення і санації.

В Україні трансформаційні архітектурні об'єкти перебувають на стадії концепції. Тобто існують окремі проєкти подібних будівель у формі ескізів. Це пояснюємо дороговизною реалізації таких задумів та обмеженим ринком споживачів такого житла чи офісу (Шаталюк, 2017: 546–547).

Продуктами креативності в архітектурному секторі вважаються архітектурні стилі, архітектурні проєкти, ескізи та креслення архітектурних об'єктів, художні та літературні описи будівель на будівництво аналогів тощо (Свінцицька, Ткачук, 2020: 33).

На думку Б. Черкас та С. Лінди, стиль в архітектурі – це «сукупність формальних ознак архітектурного твору, певних прийомів та принципів творчості, які дають змогу виокремити художнє явище у розвитку архітектури певного періоду» (Черкас, Лінда, 2014: 7). Прикметною ознакою сучасності є різноманіття стилів та напрямів в архітектурі. Загалом їх визначають як архітектуру постмодерну, що включає неоісторизм, пряме відтворення, неовернакуляр, новий урбанізм, неорационалізм, деконструктивізм, б্লоб-архітектуру, метаболізм, мінімалізм, хай-тек, органічну, екологічну архітектуру тощо. Коротко розглянемо окремі сучасні стилі.

Для мінімалізму характерно використання спрощених форм, мінімалізація оздоблень, обмежена кольорова гама, функціональність кожного елементу будівлі. Девіз цього стилю – «Нічого зайвого», тобто максимум комфорту при мінімумі предметів. У сучасному мінімалізмі виокремлюють течії: софтмінімалізм (м'якість і затишок: домінуюча роль теплих тонів, приємна текстура інтер'єрних елементів і аксесуарів) та екомінімалізм (використання екологічно чистих, природних матеріалів, відсутність пластмаси). Прикладами сучасного мінімалізму є проєкти іспанської студії Fran Silvestre Arquitectos і японського архітектурного бюро SANAA.

Стилю хай-тек притаманно оздоблення фасадів будинків склом, широке застосування металевих і хромованих конструкцій, включення до архітектури елементів інженерного обладнання, ергономічність, підкреслений розрив із попередніми архітектурними стилями. Виокремлюють такі напрями хай-теку: геометричний (орієнтується на складні каркасні системи), індустриальний (приховані системи інженерного забезпечення (ліфт, труби) винесено на фасади будинків) і біонічний (копіювання елементів природи у вигляді підвісних конструкцій, мембран тощо) (Смірнова, 2016: 39). У цьому стилі працюють британські архітектори Н. Фостер та Р. Роджерс, італійський архітектор Р. Піано. В Україні у стилі хай-тек збудовано будинок із пірсом на набережній у Козині.

Деконструктивізм передбачає контрастність та гротескність, що проявляються в силуетах будівель, свідоме створення структурних деформацій, зіткнення різних за формою об'ємів і поверхонь. Це архітектура мегаполісів. У цьому стилі працює відома британська архітекторка арабського походження З. Хадід, канадсько-американський архітектор Ф. Гері, американський архітектор Д. Лібескінд.

Б্লоб-архітектура як стиль з'явилася наприкінці 90-х рр. ХХ ст. і має багато спільного з деконструктивізмом. Будинки, споруджені в такому стилі, вирізняються незвичайною пластичністю форм, що асоціюються з природною рідиною, нагадуючи краплю, що повільно стікає поверхнею. Зразками такого типу будівель є Золоті тераси у Варшаві, музей Кунтсхауз в Австрії.

Метаболізму як архітектурному стилю притаманні відкритість будівельних структур, умовна деструктивність, незавершеність, акцентування уваги на порожнечі. Саме незабудований і неосвоєний простір подається як проміжна ланка, що поєднує впорядковане людиною місце – буди-

нок – із хаосом мінливого міського середовища. Ще однією ознакою такої архітектури є модульність. Кращим твором метаболізму вважається вежа «Nakagin Capsule Tower» Кісьо Курокави (Японія). В Україні окремі науковці прикладом цього стилю вважають готель «Союз» у Києві (Феденков).

Органічний стиль (біо-тек) в архітектурі сповідує філософію єдності архітектури й природи. Головною стала ідея безперервності архітектурного простору, що доповнює, а не протистоїть природному ландшафту. Об'єкти, збудовані в такому стилі, немовби «вписуються» в оточуючий простір й стають із ним одним цілим. У процесі будівництва використовуються переважно натуральні матеріали. Зазначимо, що особливістю стилю є регіоналізм, тобто органічний стиль у Фінляндії буде суттєво відрізнятися від бразильського тощо. Однак існують загальні правила органічної архітектури: поєднання з навколишнім ландшафтом, використання природних матеріалів та світла, розмитість межі між природою та інтер'єром, використання в інтер'єрі елементів живої природи. Прикладами органічного стилю є котедж «Мушля» в Японії, дитячий садок у Римі (побудований Т. Маріуччі), музей культури американських індіанців у Вашингтоні тощо. В Україні цей стиль використовують при будівництві приватних заміських помешкань (В Україні, 2015).

Наступним продуктом креативності у сфері архітектури є архітектурний проект. Згідно з законом України «Про архітектурну діяльність» проект – це документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури, та відповідає будівельним нормам і правилам (Про архітектурну діяльність, 1999). Етапами архітектурного проектування є передпроектна розробка, концепція, ескізний проект, робочий проект, авторський нагляд.

Ескізи та креслення архітектурних об'єктів як продукти креативності пов'язані з процесом творчого пошуку ідеї й задуму проектного вирішення. Ескізом можуть бути рисунок, креслення чи макет. Ескіз – це попередній начерк, що фіксує задум споруди або її окремої частини. Сучасний ескіз як креативний продукт є пошуковим методом у креативному процесі, засобом фіксації творчої ідеї та оцінки вирішення певної проблеми. У цьому процесі, окрім знань, досвіду та професійних навичок особливу роль відіграє творча інтуїція, що підсвідомо дозволяє вибрати найкращий варіант.

Зазначимо, що архітектурні твори захищені авторським правом, що поширюється як на споруджені будівлі, парки, так і на плани населених пунктів, креслення, ескізи, проектну документацію, що стосується архітектурного рішення (Мироненко, 2013: 18).

Архітектурний сектор креативних індустрій в Україні представлений діяльністю проектно-будівельних та архітектурно-проектних компаній, архітектурних бюро, майстерень та студій, інститутами містобудування та архітектури, проектними організаціями, архітектурно-інжиніринговими компаніями тощо.

Висновки. Таким чином, єдиних, загальноприйнятих методів систематизації креативних індустрій на сьогодні немає. Кожна країна має свій перелік секторів, що належать до креативних індустрій. Окрім того, існують міжнародні та приватні, запропоновані науковцями, класифікатори. Втім, архітектура однозначно представлена у всіх них або ж як окрема галузь у разі відсутності поділу на групи, або ж як складова частина неосновних, розширених, суміжних, проміжних груп. Архітектурний сектор в Україні представлений діяльністю різноманітних організацій (компаній, бюро, майстерень, студій, інститутів тощо). Вони займаються архітектурою об'ємних споруд, ландшафтною архітектурою та містобудівництвом і виробляють такі креативні продукти, як архітектурні стилі, архітектурні проекти, ескізи та креслення архітектурних об'єктів, художні та літературні описи будівель, макети будівель тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондар Г. Архітектурні конкурси та конкурси розвитку територій: демократія в дії. Київ : Арт-книга, 2017. 292 с.
2. Будинок Suite Vollard з квартирами, що обертаються на 360°. *Вікна*. Новини Калуша та Прикарпаття. URL: <https://vikna.if.ua/cikavo/49415/view>
3. В Україні розвивається новий напрямок будівництва – «органічна архітектура». *ECO TOWN*. 11.03.2015. URL: <https://ecotown.com.ua/news/V-Ukrayini-rozvyvayetsya-orhanichna-arkhitektura/>
4. Вотінов М. А., Смірнова О. В. Інноваційні прийоми формування інтерактивних будівель і споруд у міському середовищі : монографія. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 112 с.

5. Галахова Т.О. Креативні індустрії: теоретично-методологічні підходи вивчення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 9. Частина 4. С. 9–13.
6. Давимук С. А., Федуллова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. Львів, 2017. 528 с.
7. Creative economy report 2010. Creative economy: a feasible development opinion. URL: http://unctad.org/fr/Docs/ditctab20103_en.pdf
8. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України / О. Ніколаєва, А. Онопрієнко, С. Таран, Ю. Шоломицький, П. Яворський. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi.pdf>
9. Мироненко М. Твір архітектури як об'єкт договірних відносин. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 6. С. 10–18.
10. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 р. № 687-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text>
11. Про затвердження переліку видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.04.2019 р. № 265-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text>
12. Свінцицька О. М., Ткачук В. О. Креативна економіка та креативні індустрії : навч. посібн. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 218 с.
13. Смірнова О. В. Архітектурні стилі як засоби формування сучасних інноваційних будівель і споруд у міському середовищі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура*. 2016. № 856. С. 37–41.
14. Феденков Є. Архінезвичайна архітектура українських широт. OUTLOOK. URL: <https://theoutlook.com.ua/article/966/арх%D1%96nezvichajna-арх%D1%96tektura-ukrajnskix-shirot.html>
15. Черкас Б. С., Лінда С. М. Архітектура сучасності. Навчальний посібник. 2-е видання. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 384 с.
16. Шаталюк Ю. В. Методичні рекомендації щодо проектування адаптивних архітектурних об'єктів. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2017. Вип. 11-12. С. 545–550.

REFERENCES

1. Bondar H. Arkhitekturni konkursy ta konkursy rozvytku terytoriy: demokratiya v diyi [Architectural competitions and competitions for the development of territories: democracy in action]. Kyiv: Art-knyha, 2017. 292 p. [in Ukrainian].
2. Budynok Suite Vollard z kvartyramy, shcho obertayut'sya na 360° [The building Suite Vollard with apartments that rotate 360°]. Windows. News of Kalush and Prykarpattia. URL: <https://vikna.if.ua/cikavo/49415/view> [in Ukrainian].
3. V Ukrayini rozvyvayet'sya novyyu napryamok budivnytstva – “orhanichna arkhitektura” [A new direction of construction is developing in Ukraine – “organic architecture”]. ECO TOWN. 11.03.2015. URL: <https://ecotown.com.ua/news/V-Ukrayini-rozvyvayetsya-orhanichna-arkhitektura/> [in Ukrainian].
4. Votinov M. A., Smirnova O. V. Innovatsiyi pryomy formuvannya interaktyvnykh budivel' i sporud u mis'komu seredovyshchi: monohrafiya [Innovative methods of forming interactive buildings and structures in the urban environment: a monograph]. Kharkiv : KHNUMH im. O. M. Beketova, 2019. 112 p. [in Ukrainian].
5. Halakhova T. O. Kreatyvni industriyi: teoretychno-metodolohichni pidkhody vyvchennya [Creative industries: theoretical and methodological approaches to study]. Scientific Bulletin of Kherson State University. Economic Sciences Series. 2014. Vol. 9. Part 4. pp. 9–13 [in Ukrainian].
6. Creative economy report 2010. Creative economy: a feasible development opinion. URL: http://unctad.org/fr/Docs/ditctab20103_en.pdf
7. Davymuka S. A., Fedulova L. I. Kreatyvnyy sektor ekonomiky: dosvid ta napryamy rozbudovy : monohrafiya [Creative sector of the economy: experience and directions of development: a monograph]. Lviv, 2017. 528 p. [in Ukrainian].
8. Kreatyvni industriyi: vplyv na rozvytok ekonomiky Ukrayiny / O. Nikolayeva, A. Onopriyenko, S. Taran, Yu. Sholomyts'kyu, P. Yavors'kyu [Creative industries: influence on the development of Ukraine's economy]. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi.pdf> [in Ukrainian].
9. Myronenko M. Tvir arkhitektury yak ob'yeht dohovirnykh vidnosyn [The work of architecture as an object of contractual relations]. Theory and practice of intellectual property. 2013. №6. pp. 10–18 [in Ukrainian].
10. Pro arkhitekturnu diyal'nist': zakon Ukrayiny vid 20.05.1999 r. №687-XIV. [On architectural activity: the law of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennya pereliku vydiv ekonomichnoyi diyal'nosti, yaki nalezhat' do kreatyvnykh industriy: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 24.04.2019 r. №265-r [On approval of the list of types of economic activity that belong to the creative industries: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Svintsyts'ka O. M., Tkachuk V. O. Kreatyvna ekonomika ta kreatyvni industriyi: navch. posibn. [Elektronne vydannya] [Creative economy and creative industries: textbook [Electronic edition]]. Zhytomyr: State University «Zhytomyrs'ka politekhnika», 2020. 218 p. [in Ukrainian].
13. Smirnova O. V. Arkhitekturni styli yak zasoby formuvannya suchasnykh innovatsiynykh budivel' i sporud u mis'komu seredovyshchi [Architectural styles as a means of forming modern innovative buildings and structures in the urban environment]. Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”. Architecture. 2016. № 856. pp. 37-41 [in Ukrainian].

14. Fedenkov YE. Arkhinezvychnaya arkhitektura ukrayins'kykh shyrot [Extraordinary architectural of Ukrainian]. OUTLOOK. URL: <https://theoutlook.com.ua/article/966/арх%D1%96nezvichajna-арх%D1%96tektura-ukrajnskix-shirot.html> [in Ukrainian].

15. Cherkas B. S., Linda S. M. Arkhitektura suchasnosti. Navchal'nyy posibnyk. Druhe vydannya [Architecture of modernity. Tutorial. Second edition]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivs'koyi politekhniki, 2014. 384 p. [in Ukrainian].

16. Shatalyuk Yu. V. Metodychni rekomendatsiyi shchodo proektuvannya adaptyvnykh arkhitekturnykh ob'yektiv [Methodical recommendations for the design of adaptive architectural objects]. Architectural Bulletin of KNUBA. 2017. Vol. 11-12. Pp. 545–550 [in Ukrainian].